

Predmet C-279/23

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

28. travnja 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach (Poljska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

7. ožujka 2023.

Tužitelj:

Skarb Państwa – Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K.

Tuženik:

Z. sp.j.

Anonimizirana verzija

[omissis]

RJEŠENJE

7. ožujka 2023.

Sąd Rejonowy Katowice - Zachód w Katowicach, II Wydział Cywilny (Opécinski sud Katowice – Zapad u Katowicama, II. građanski odjel, Poljska) [omissis]

[omissis]

nakon što je na raspravi održanoj 7. ožujka 2023. u Katowicama

[omissis]

razmotrio predmet povodom tužbe Skarba Państwa (Državna riznica, Poljska) koji zastupa Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K. (direktor Okružnog ureda za mjere u K., Poljska)

protiv društva Z. spółka jawna sa sjedištem u C.

radi isplate,

odlučio je:

1. uputiti Sudu Europske Unije sljedeće prethodno pitanje:

Protivi li se članku 6. stavku 1. Direktive 2011/7/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama nacionalni propis prema kojem nacionalni sud može odbiti tužbu za plaćanje naknade za troškove naplate o kojoj je riječ u toj odredbi zato što dužnik nije značajno kasnio s plaćanjem ili zato što je iznos tražbine s čijim je plaćanjem dužnik kasnio bio malen?

2. [omissis] prekinuti postupak u predmetu dok se ne odgovori na prethodno pitanje.

OBRAZLOŽENJE

I. Sud koji upućuje zahtjev

- 1 [omissis] [obrazloženje nadležnosti suda koji upućuje zahtjev za upućivanje zahtjeva za prethodnu odluku]
- 2 Sud koji upućuje zahtjev stoga je sud ovlašten za upućivanje prethodnog pitanja u skladu s člankom 267. drugom rečenicom Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

II. Sadržaj nacionalnih odredbi koje se primjenjuju u ovom predmetu

- 3 Direktiva 2011/7/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama [omissis] (u daljnjem tekstu: Direktiva 2011/7/EU) prenesena je u poljski pravni poredak Ustawom z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Zakon od 8. ožujka 2013. o sprečavanju prekomjernih kašnjenja u poslovnim transakcijama) [omissis] (u daljnjem tekstu: Zakon o sprečavanju prekomjernih kašnjenja u poslovnim transakcijama).
- 4 Zakonom o sprečavanju prekomjernih kašnjenja u poslovnim transakcijama određuje se:
- 5 Članak 2.

Odredbe zakona primjenjuju se na poslovne transakcije u kojima su stranke isključivo:

- 1.) poduzetnici u smislu odredbi Ustawe z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Zakon od 6. ožujka 2018. o pravu poduzetnikâ) [...];

2.) subjekti koji obavljaju djelatnost iz članka 6. stavka 1. Zakona od 6. ožujka 2018. o pravu poduzetnikâ;

3.) subjekti iz članka 4., članka 5. stavka 1. i članka 6. Ustave z dnia 11 wrzeźnia 2019 r. - Prawo zamówień publicznych (Zakon od 11. rujna 2019. o javnoj nabavi) [...];

4.) osobe koje obavljaju slobodna zanimanja;

5.) podružnice i predstavništva stranih poduzetnika;

7.) poduzetnici iz država članica Europske unije, država članica Europskog udruženja slobodne trgovine (EFTA) koje su članke Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru ili Švicarske Konfederacije.

6 Članak 4.

Za potrebe ovog zakona primjenjuju se sljedeće definicije:

1.) poslovna transakcija – ugovor koji se odnosi na isporuku robe ili pružanje usluga uz naknadu ako stranke iz članka 2. taj ugovor zaključe u vezi s aktivnošću koju obavljaju;

1.a) novčana tražbina – naknada za isporuku robe ili izvršenje usluge u poslovnoj transakciji;

2.) javno tijelo – subjekti iz članka 4. Zakona od 11. rujna 2019. o javnoj nabavi;

7 Članak 6.

1. Ako stranke poslovne transakcije u ugovoru nisu predvidjele razdoblje plaćanja, vjerovnik ima pravo, bez slanja opomene, na zakonske kamate na zakašnjelo plaćanje u poslovnim transakcijama nakon isteka roka od 30 dana nakon što je izvršio činidbu do dana plaćanja. U slučaju o kojem je riječ u članku 9. stavku 1., istek roka od 30 dana računa se od dana završetka ispitivanja.

8 Članak 7.

1. U poslovnim transakcijama, uz iznimku transakcija u okviru kojih je dužnik javno tijelo, vjerovnik ima pravo, bez slanja opomene, na zakonske kamate na zakašnjelo plaćanje u poslovnim transakcijama, osim ako stranke nisu ugovorile veće kamate, za razdoblje od dana od kojeg je novčana tražbina dospjela do dana plaćanja, ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uvjeti:

1.) vjerovnik je izvršio svoju činidbu;

2.) vjerovnik nije primio plaćanje u roku utvrđenom u ugovoru.

9 Članak 8.

1. U poslovnim transakcijama u okviru kojih je dužnik javno tijelo, vjerovnik ima pravo, bez slanja opomene, na zakonske kamate na zakašnjelo plaćanje u poslovnim transakcijama za razdoblje od dana od kojeg je novčana tražbina dospjela do dana plaćanja, ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uvjeti:

- 1.) vjerovnik je izvršio svoju činidbu;
- 2.) vjerovnik nije primio plaćanje u roku utvrđenom u ugovoru.

10 Članak 10.

1. Počevši od dana od kojeg ima pravo na kamate iz članka 7. stavka 1. ili članka 8. stavka 1. vjerovnik ima pravo dobiti od dužnika, bez slanja opomene, naknadu za troškove naplate koja predstavlja protuvrijednost iznosa:

- 1.) od 40 eura – kada novčana tražbina nije viša od 5000 poljskih zlota;
- 2.) od 70 eura – kada je novčana tražbina viša od 5000 poljskih zlota, ali niža od 50 000 poljskih zlota;
- 3.) od 100 eura – kada novčana tražbina iznosi 50 000 poljskih zlota ili više.

1.a Protuvrijednost iznosa naknade iz stavka 1. utvrđuje se prema srednjem tečaju eura koji je objavila Poljska narodna banka posljednjeg radnog dana u mjesecu koji je prethodio mjesecu u kojem je dospjela novčana obveza.

2. Osim iznosa iz stavka 1. vjerovnik ima pravo i na naknadu, u opravdanom iznosu, pretrpljenih troškova naplate koji prelaze navedeni iznos.

11 Ustawom z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Građanski zakonik od 23. travnja 1964.) [omissis] određuje se:

12 Članak 5.

Pravo se ne može koristiti na način koji je protivan društveno-ekonomskoj svrsi tog prava ili načelima društvenog suživota. Takvo postupanje ili propuštanje nositelja prava ne smatra se izvršavanjem prava o kojem je riječ i nije obuhvaćeno zaštitom.

III. Činjenično stanje

13 Stranke u postupku pred sudom koji upućuje zahtjev su:

14 Tužitelj: Državna riznica koju zastupa direktor Okružnog ureda za mjere u K. Tužitelj je subjekt iz članka 2. točke 3. Zakona o sprečavanju prekomjernih kašnjenja u poslovnim transakcijama. Sud koji upućuje zahtjev pojašnjava da je

tużitelj u ovom predmetu „Državna riznica” koju zastupa „direktor Okružnog ureda za mjere u K.”. [omissis] [podaci o tužiteljevoj pravnoj osobnosti i stranačkoj sposobnosti]

- 15 Okružni ured za mjere u K., u okviru svoje djelatnosti, pruža usluge u području umjeravanja mjernih instrumenata.
- 16 Tuženik: Z. spółka jawna sa sjedištem u C. Tuženik je javno trgovačko društvo i poduzetnik u smislu članka 2. točke 1. Zakona o sprečavanju prekomjernih kašnjenja u poslovnim transakcijama. U vezi s djelatnošću koju obavlja redovito koristi usluge koje pruža tužitelj.
- 17 Tužitelj zahtijeva da se u njegovu korist tuženiku naloži plaćanje iznosa od 80 eura u protuvrijednosti u poljskim zlotima uvećanog za kamate predviđene poljskim pravom. Naveo je da je riječ o protuvrijednosti dviju naknada za troškove naplate tražbina iz članka 7. stavka 1. točke 1. Zakona o sprečavanju prekomjernog kašnjenja u poslovnim transakcijama, po 40 eura svaka. To potraživanje proizlazi iz toga da je tuženik dva puta kasnio s plaćanjem naknade za pružene usluge. Tuženik je navodno kasnio s plaćanjem iznosa od 246 poljskih zlota (oko 55 eura) 20 dana i s plaćanjem iznosa od 369 poljskih zlota (oko 80 eura) pet dana.
- 18 Tuženik je zahtijevao da se tužba odbije i naveo da dužnik nije značajno kasnio s plaćanjem, a iznos tražbine s čijim je plaćanjem dužnik kasnio bio je malen. Istaknuo je da je tuženik u prošlosti najmanje 39 puta kasnio s plaćanjem naknade za usluge koje pruža tužitelj [omissis] [podaci o tužiteljevoj organizacijskoj strukturi]. Tužitelj je u pogledu tih kašnjenja u nekoliko navrata pozivao tuženika da plati naknadu za troškove naplate tražbina, ali sudovi su svaki puta odbijali tužbe jer dužnik nije značajno kasnio s plaćanjem ili zbog toga što je iznos tražbine s čijim je plaćanjem dužnik kasnio bio malen.
- 19 Unatoč barem 39 kašnjenja s plaćanjem, tužitelj nikada nije uspio dobiti od tuženika naknadu za troškove naplate tražbina.

IV. Veza između odredbi prava Europske unije i nacionalnim propisima koji se primjenjuju u glavnom postupku

- 20 Direktivom 2011/7/EU predviđa se da države članice osiguravaju da vjerovnik ima pravo dobiti od dužnika naknadu za troškove naplate tražbina u iznosu od najmanje 40 eura (u daljnjem tekstu: naknada za troškove naplate) u slučajevima kad se zaračuna kamata na zakašnjelo plaćanje u poslovnim transakcijama:
 - (a) u kojima su vjerovnik i dužnik poduzetnik;
 - (b) u kojima je vjerovnik poduzetnik, a dužnik javno tijelo.

- 21 Nadalje, poljsko pravo predviđa da vjerovnik ima pravo dobiti od dužnika naknadu za troškove naplate tražbina u iznosu između 40 i 100 eura u slučajevima u kojima se može zaračunati kamata na zakašnjelo plaćanje u poslovnim transakcijama:
- (a) u kojima su vjerovnik i dužnik poduzetnik;
 - (b) u kojima je vjerovnik poduzetnik, a dužnik javno tijelo;
 - (c) u kojima je vjerovnik javno tijelo, a dužnik poduzetnik.
- 22 U poljskom je pravu stoga pravo na naknadu za troškove naplate prošireno za situaciju opisanu u točki (c). Okolnosti ovog predmeta odgovaraju upravo situaciji iz točke (c). Međutim, to ne znači da se ne primjenjuje Direktiva 2011/7/EU i da predmet nije povezan s europskim pravom. Sud koji upućuje zahtjev smatra da je namjera poljskog zakonodavca bila da se naknada za troškove naplate dobiva pod točno tim istim uvjetima, neovisno o tome je li riječ o situaciji (a), (b) ili (c). To znači da, kako bi se ocijenilo može li sud koji upućuje zahtjev u situaciji (c) odbiti tužbu za plaćanje naknade zato što dužnik nije znatno kasnio s plaćanjem ili zbog toga što je iznos tražbine s čijim plaćanjem dužnik kasni malen, treba utvrditi može li sud koji upućuje zahtjev odbiti tu tužbu u situaciji (a) ili (b). To, nadalje, zahtijeva tumačenje prava Unije jer su situacije (a) i (b) izravno predviđene Direktivom 2011/7/EU.
- 23 Treba napomenuti da se Sud Europske unije u više navrata proglasio nadležnim za odlučivanje o zahtjevima za prethodnu odluku koji su se odnosili na odredbe prava Unije u situacijama u kojima se činjenično stanje glavnog predmeta nalazilo izvan područja izravne primjene tog prava, ali u kojima su spomenute odredbe bile primjenjive na temelju nacionalnog zakonodavstva, koje je za potpuno unutarnje situacije usvojilo rješenja istovjetna onima predviđenima pravom Unije. U takvim je slučajevima, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, očiti interes Europske unije da se, radi sprečavanja budućih razlika u tumačenju, odredbe ili pojmovi preuzeti iz prava Unije tumače ujednačeno, bez obzira na okolnosti u kojima se primjenjuju (primjerice presude: Allianz Hungária Biztosító i dr., C-32/11, EU:C:2013:160, t. 20.; FNV Kunsten Informatie en Media, C-413/13, EU:C:2014:2411, t. 18.; Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, t. 12.).

V. Razlozi zbog kojih sud koji upućuje zahtjev dvoji o tumačenju prava Unije

- 24 Ustaljena sudska praksa poljskih sudova jest odbijanje tužbi za plaćanje naknade za troškove naplate zato što dužnik nije znatno kasnio s plaćanjem ili zbog toga što je iznos tražbine s čijim je plaćanjem kasnio dužnik bio malen. Osnova za odbijanje tih tužbi uvijek je članak 5. Kodeksa cywilnog (Građanski zakonik) čiji je sadržaj prethodno naveden. Naime, poljski sudovi smatraju da je zahtijevanje plaćanja naknade u tim situacijama „protivno načelima društvenog suživota” (to je

poljski pravni izraz sa sličnim značenjem kao i izrazi: „nemoralno”, „vrijedno žaljenja”, „protivno dobrim običajima”).

- 25 Ta je praksa započela jednom rečenicom iz obrazloženja odluke Suda Najwyższyjeg (Vrhovni sud, Poljska) od 11. prosinca 2015. [omissis], Sąd Najwyższy (Vrhovni sud) u toj je odluci utvrdio da sudovi u svakom predmetu trebaju ispitati postupa li vjerovnik, kada zahtijeva naknadu, protivno načelima društvenog suživota.
- 26 Iako je sudska praksa sudova u tom pogledu različita, iz analize sudske prakse koju je proveo sud koji je uputio zahtjev proizlazi da poljski sudovi obično utvrđuju da iznos tražbine s čijim plaćanjem dužnik kasni nije znatan ako ne premašuje 100 do 300 eura u protuvrijednosti u poljskim zlotima. Istodobno, poljski sudovi utvrđuju da kašnjenje s plaćanjem treba smatrati malenim ako ne premašuje dva do šest tjedana. Pritom ne moraju biti kumulativno ispunjena oba uvjeta „neusklađenosti s načelima društvenog suživota”. Čak i ako je iznos tražbine s čijim plaćanjem dužnik kasni bio značajan, ali kašnjenje je bilo maleno, poljski sudovi obično odbijaju tužbe za plaćanje naknade. Isto tako, ako je kašnjenje bilo znatno, a iznos malen, poljski sudovi također obično odbijaju takve tužbe.
- 27 Sudsku praksu poljskih sudova koju opisuje sud koji upućuje zahtjev odlično prikazuje prethodno navedena povijest sporova između subjekata koji su u ovom predmetu tužitelj i tuženik. Tuženik je najmanje 39 puta kasnio s plaćanjem naknade tužitelju, ali unatoč tome, poljski sudovi nikada nisu naložili tuženiku da tužitelju plati naknadu za troškove naplate.
- 28 Prilikom razmatranja ovog predmeta sud koji upućuje zahtjev dvoji u pogledu toga je li nacionalni propis kojim se omogućuje odbijanje tužbe za plaćanje naknade za troškove naplate zbog prethodno navedenih razloga u skladu s Direktivom 2011/7/EU.
- 29 Dvojbe suda koji upućuje zahtjev proizlaze iz sljedećih šest razloga:
- 30 Kao prvo, Direktivom 2011/7/EU ne predviđa se nikakva iznimka od pravila prema kojem vjerovnik ima pravo na naknadu za troškove naplate u slučaju dužnikova kašnjenja. Te su iznimke predviđene samo u nacionalnom pravu. Istodobno, te iznimke ne štite nekakve temeljne vrijednosti koje se ne bi mogle uskladiti s obvezom plaćanja naknade za troškove naplate. Upravo suprotno, glavni razlog zbog kojeg su te iznimke predviđene jest običaj koji postoji u Poljskoj (a sigurno i u nekim drugim državama članicama) da se malena plaćanja izvršavaju nakon roka, osobito u gospodarskom prometu. Stoga su poljski sudovi zaključili da vjerovnik koji ne poštuje taj običaj prihvaćanja malenih kašnjenja i zahtijeva naknadu za troškove naplate postupa protivno načelima društvenog suživota. Međutim, prema mišljenju suda koji upućuje zahtjev, zaštita običaja prihvaćanja malenih kašnjenja nije bitna vrijednost koja bi mogla opravdati

uvođenje u nacionalnom pravu iznimke od jasnog, preciznog i bezuvjetnog pravila predviđenog Direktivom 2011/7/EU.

- 31 Kao drugo, iznimke predviđene poljskim pravom od pravila prema kojem vjerovnik ima pravo na naknadu za troškove naplate protive se cilju Direktive 2011/7/EU iz njezine uvodne izjave 12. U njoj je navedeno da je nužan „odlučan pomak prema kulturi ažurnog plaćanja, u kojoj bi se i isključivanje prava na zaračunavanje kamata uvijek smatralo posebno nepravednim ugovornim uvjetom ili postupanjem, [...] kako bi se obrnuo ovaj trend i suzbilo zakašnjenje plaćanja. Takav pomak također treba uključivati uvođenje posebnih odredbi o razdobljima plaćanja i o naknađivanju pretrpljenih troškova vjerovnika, kao i odredbe da se, između ostalog, isključivanje prava na naknadu troškova naplate smatra posebno nepravednim”. Iznimke predviđene poljskim pravom i ciljevi radi kojih su uvedene protivni su cilju direktiva, a to je stvaranje „kulture ažurnog plaćanja”. Iznimke od obveze plaćanja naknade za troškove naplate ne dovode toliko do stvaranja „kulture ažurnog plaćanja” koliko do ustaljivanja kulture prihvaćanja kašnjenja s plaćanjem. Te iznimke stoga oslabljuju praktičnu djelotvornost (*effet utile*) prava Unije i kao takve su mu protivne.
- 32 Kao treće, iznimke od obveze plaćanja naknade za troškove naplate čine iluzornim pravilo iz prethodno navedene uvodne izjave 12. Direktive 2011/7/EU u smislu koje se „isključivanje prava na naknadu troškova naplate smatra posebno nepravednim”. Poduzetnici u Poljskoj ne moraju u ugovore unositi klauzule kojima se isključuje pravo na naknadu za troškove naplate tražbine u situaciji u kojoj dužnik nije znatno kasnio s plaćanjem ili je iznos tražbine s čijim je plaćanjem dužnik kasnio bio malen jer je isključenje prava na tu naknadu uvedeno sudskom praksom poljskih sudova.
- 33 Kao četvrto, prema mišljenju suda koji upućuje zahtjev, obveza plaćanja naknade za troškove naplate najvažnija je upravo u predmetima u kojima dužnik nije znatno kasnio s plaćanjem ili je iznos tražbine s čijim je plaćanjem dužnik kasnio bio malen. U sudskoj praksi poljskih sudova katkad se javlja argument da je, u situaciji u kojoj je iznos duga malen, primjerice protuvrijednost od 100 do 300 eura, to da dužnik mora platiti protuvrijednost od 40 eura zbog kašnjenja pretjerana sankcija. Prema mišljenju suda koji upućuje zahtjev, europski je zakonodavac upravo imajući na umu takve predmete predvidio obvezu plaćanja naknade za troškove naplate. U predmetima u kojima dužnik znatno kasni ili je iznos potraživanja velik dužnik mora platiti visoke kamate koje se često broje u tisućama ili čak stotinama tisuća eura. U tim situacijama obveza plaćanja naknade za troškove naplate u iznosu od 40 eura nema nikakav mobilizirajući učinak na dužnika. Drukčije je u situacijama u kojima dužnik nije znatno kasnio s plaćanjem ili je iznos tražbine s čijim je plaćanjem dužnik kasnio bio malen.
- 34 Kao peto, cilj Direktive 2011/7/EU jest borba protiv kašnjenja u plaćanju na cijelom unutarnjem tržištu (uvodna izjava 36. Direktive 2011/7/EU). Kako bi ostvario taj cilj, europski zakonodavac predvidio je ujednačena pravila prema kojima vjerovnici stječu pravo na dobivanje naknade za troškove naplate.

Međutim, pravila stjecanja prava na dobivanje naknade za troškove naplate neće biti ujednačena, a time i u skladu s namjerom autora Direktive, ako će pojedinačne države članice uvoditi vlastite iznimke od obveze plaćanja naknade za troškove naplate koje ne proizlaze iz Direktive.

- 35 Kao šesto, načelo postupovne autonomije nije relevantno za razmatranja u pogledu toga je li odredba nacionalnog prava kojom se omogućuje odbijanje tužbe za plaćanje naknade za troškove naplate zbog razloga navedenih u prethodnom pitanju u skladu s pravom Unije. Članak 5. Građanskog zakonika koji je osnova za odbijanje takve tužbe pravilo je materijalnog, a ne postupovnog prava. Sudovi koji odbijaju tužbu za plaćanje naknade za troškove naplate ne čine to zbog formalnih razloga, nego zato što smatraju da tužba nema materijalno pravnu osnovu, odnosno zato što tužitelj uopće nema pravo na zahtjev koji podnosi.

VI. Stajališta stranaka o prethodnom pitanju

- 36 [*omissis*] [podaci o postupku]

VII. Prekid postupka

- 37 [*omissis*] [podaci o postupku]

RADNI DOKUMENT